

Репозитарій – засіб довгострокового зберігання цифрових матеріалів, що використовуються в академічних дослідженнях

В останні два-три роки терміни «політики відкритого доступу», «інституційні репозиторії», «вебметричний рейтинг вузу» і т.п. все частіше зустрічаються в професійному науковому середовищі.

На сучасному етапі розвитку електронних технологій відкритий доступ (ВД) до результатів наукових досліджень є одним із важливих показників оцінки діяльності ВНЗ.

Основним лейтмотивом Будапештської Ініціативи «Відкритого Доступу» (2001) стала теза про те, як зробити результати наукових досліджень відкритими для наукового співтовариства: «запрошуємо уряди, університети, бібліотеки, редакторів журналів, видавців, фонди, наукові товариства, професійні асоціації та всіх учених, приєднатися до відкритого доступу, де наука і освіта будуть вільно розвиватися у всіх куточках землі». ВД виник за ініціативою вчених і видавців у зв'язку з необхідністю широкого й оперативного обміну науковою думкою чи знаннями.

Під відкритим доступом мається на увазі безкоштовний онлайнний доступ до наукової інформації і вільне використання таких ресурсів для досліджень, навчання та інших законних цілей. При цьому за автором зберігається право контролю своєї роботи і право на цитування його як автора.

ВД: приносить авторам широке поширення результатів досліджень; читачам - доступ до наукової літератури; бібліотекам - забезпечення інформаційних потреб користувачів і якісно організовані електронні колекції; університетам, які фінансують дослідження - підвищення рейтингу, повернення інвестицій і престиж.

У науковому середовищі вже декілька років активізуються ідеї відкритих архівів, вільного доступу до результатів досліджень, самоархівування у формі препринтів або постпринтів, а також вимоги до вчених від грантів і роботодавців з обов'язкового електронного депонування всіх закінчених результатів наукових досліджень.

Вузи і науково-дослідні інститути йдуть шляхом створення Електронних архівів і їх поширеності у світі. Тільки в Україні за останні роки створені й успішно працюють 49 Відкритих електронних архівів. Всі архіви реєструються на спеціальних міжнародних сайтах OpenDOAR і ROAR.

Електронний архів (ЕА) - це цифрова колекція наукових праць, яку поповнюють самі вчені. З технічного боку - це місце на сервері Університету для збору, зберігання і швидкого надання наукової та навчальної інформації.

Кожен вуз, який бажає розмістити праці вчених в електронному архіві, може створити його самостійно або приєднатися до Відкритого електронного архіву ELibUkr, що призначений для науковців, викладачів університетів чи будь-яких наукових установ України, які не мають власного (інституційного) відкритого електронного архіву.

У 2008 р. стартував проект «Електронна бібліотека України. Створення центрів знань в університетах». Проект передбачає функціонування єдиного порталу доступу до електронних ресурсів (передплатних баз даних, інституційних архівів) для всіх учених України.

З цього року НЮУ ім. Ярослава Мудрого працює над включенням до проекту Електронного архіву - інституційного репозиторію.

Першим етапом проекту став вибір програмного забезпечення, визначення мети і завдань репозиторію, розробка принципів і політик роботи, вивчення досвіду інших університетів, зокрема ХНУ ім. Каразіна і НаУКМА, у створенні електронних архівів. Були визначені наступні позиції роботи архіву НЮУ ім. Ярослава Мудрого.

ЕА накопичує, зберігає, розповсюджує та забезпечує тривалий постійний та надійний доступ до наукових досліджень професорсько-викладацького складу та студентів університету.

Програмне забезпечення, на якому будується ЕА - це платформа DSpace, розроблена і підтримувана Массачусетським інститутом технологій та Хьюлед Паккард (<http://www.dspace.org/>).

Чому DSpace?

- ◆ DSpace-відкрите програмне забезпечення. Поширюється під відкритою ліцензією, що дозволяє користувачам налаштовувати і розширювати програмне забезпечення за своїми потребами.

- ◆ Дає можливість зберігати будь-які цифрові формати і типи документів.
- ◆ Надає легкий доступ до матеріалів засобами перегляду та пошуку.
- ◆ Поширює зміст у мережі Інтернет через Google та інші пошукові системи
- ◆ Зберігає матеріали тривалий період.
- ◆ Має зручну та гнучку систему управління змістом і робочими процесами.

Спосіб організації даних дає можливість представити структуру університету по факультетах, кафедрах, науковим підрозділам. Є можливість обрати зручну схему управління контентом конкретної колекції і відповідну схему публікації матеріалу.

- ◆ Активно розвивається і підтримується професійним DSpace співтовариством.
- ◆ Постійно виходять нові оновлення системи.
- ◆ Більшість відкритих електронних архівів використовують саме DSpace.

Цілі, завдання та функції Електронного архіву-репозиторію НЮУ ім. Ярослава Мудрого:

- ◆ **Забезпечити** місце і спосіб централізованого і тривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів творів.

- ◆ **Інтегрувати** наукові інформаційні ресурси університету у світовий науковий інформаційний простір

- ◆ **Сприяти** зростанню популярності університету шляхом подання її наукової продукції в глобальній мережі.

- ◆ **Збільшити** цитованість публікацій наукових співробітників шляхом забезпечення вільного доступу до них за допомогою Інтернету.

Структурно репозиторій НЮУ ім. Ярослава Мудрого планується сформувати як універсальне за змістом наукове зібрання, яке включає різні розділи. Кожен розділ може мати колекції. При необхідності можуть створюватися нові розділи і колекції.

Тематичний склад визначається відповідно до науковим і навчальним процесом Університету. В репозиторій вносяться монографії, підручники, методичні матеріали, тематичні збірники, матеріали конференцій, статті, наукові публікації співробітників.

За видами електронних ресурсів репозиторій не містить обмежень. Можуть бути представлені електронні текстові дані, електронні числові дані, електронні зображення, електронні звукові дані тощо.

Хронологічні рамки не встановлюються.

Таким чином, розвиток електронних архівів відкритого доступу підвищує не тільки рівень інформаційного забезпечення наукової та освітньої діяльності, але й рейтинг вузу в цілому.

Примірна структура ЕА-репозитарію університету

Наукові видання

Збірники наукових праць

Вісник Академії правових наук України

Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Сер.

Філософія, філософія права

Вісник НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого». Сер. Економічна теорія та право

Державне будівництво та місцеве самоврядування

Проблеми законності

Ученые записки
Матеріали конференцій
Круглі столи
Науково-практичні конференції
Монографії колективні
Монографії співробітників різних кафедр
Періодичні видання
Актуальні питання інноваційного розвитку
Теорія і практика правознавства

Праці вчених кафедр

Кафедра адміністративного права
Монографії кафедри адміністративного права
Наукові статті кафедри адміністративного права
Тези доповідей конференцій кафедри адміністративного права

<...>

Кафедра цивільного процесу
Монографії кафедри цивільного процесу
Наукові статті кафедри цивільного процесу
Тези доповідей конференцій кафедри цивільного процесу

Фонд навчальних видань

Навчальні посібники
Навчально-методичні посібники
Підручники
Програми навчальних дисциплін

Фонди наукової бібліотеки

Колекція рідкісних видань
Стародруки
Харківська правова школа
Роботи співробітників бібліотеки
Бібліографічні видання
Матеріали конференцій та "круглих столів"
Наукові статті
Репозитарій

Директор наукової бібліотеки

Н.П. Пасмор